

ERNEST HEMINGUEYNING «CHOL VA DENGIZ» ASARIDA INSON IRODASINING BADIY IFODASI

Muallif: **Asronbekova Rayyona**

Ta'lim muassasasi: *Andijon davlat universiteti, Filologiya fakulteti*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada Ernest Hemingueyning «Chol va dengiz» qissasida inson irodasi, matonat, sabr-toqat va ma'naviy g'alaba masalalarining badiiy ifodasi tahlil qilinadi. Asardagi Santyago obrazi orqali insonning og'ir sinovlar qarshisida o'z qadr-qimmatini saqlab qolishi, maqsad sari intilishi va mag'lubiyat sharoitida ham ruhiy kuchini yo'qotmasligi yoritiladi. Shuningdek, cholning ulkan baliq bilan kurashi, akulalar hujumi va dengiz manzaralarining asar g'oyasini ochishdagi ahamiyati o'rganiladi.*

Kalit so'zlar: *Ernest Heminguey, «Chol va dengiz», Santyago, inson irodasi, matonat, kurash, ma'naviy g'alaba, ramz, badiiy obraz.*

Аннотация. *В данной статье анализируется художественное воплощение человеческой воли, стойкости, терпения и духовной победы в повести Эрнеста Хемингуэя «Старик и море». На примере образа Сантьяго раскрывается способность человека сохранять собственное достоинство перед лицом тяжёлых испытаний, стремиться к поставленной цели и не терять духовной силы даже в условиях поражения. Кроме того, рассматривается значение борьбы старика с огромной рыбой, нападения акул и морских пейзажей в раскрытии идейного содержания произведения.*

Ключевые слова: *Эрнест Хемингуэй, «Старик и море», Сантьяго, человеческая воля, стойкость, борьба, духовная победа, символ, художественный образ.*

Abstract. *This article analyzes the literary representation of human willpower, perseverance, patience, and moral victory in Ernest Hemingway's novella The Old Man and the Sea. Through the character of Santiago, the study explores the*

individual's ability to preserve personal dignity in the face of severe challenges, pursue goals with determination, and maintain inner strength even in defeat. Furthermore, the article examines the significance of the old man's struggle with the giant fish, the shark attacks, and the seascapes in revealing the central ideas of the work.

Keywords: Ernest Hemingway, *The Old Man and the Sea*, Santiago, human willpower, perseverance, struggle, moral victory, symbolism, literary character.

Jahon adabiyotida insonning hayotiy sinovlar bilan kurashi, maqsad sari intilishi va o'zligini saqlab qolishi muhim badiiy mavzulardan biri hisoblanadi. Turli davrlarda ijod qilgan yozuvchilar insonning tashqi sharoitlarga munosabati orqali uning ichki dunyosi, xarakteri va ma'naviy imkoniyatlarini ochib berishga intilganlar. Ana shunday asarlardan biri amerikalik yozuvchi Ernest Hemingueyning «Chol va dengiz» qissasidir.

1952-yilda nashr etilgan ushbu asar kekxa baliqchi Santyagoning dengizdagi mashaqqatli kurashi haqida hikoya qiladi. Qissaning markazida oddiy baliq ovlash voqeasi turgandek ko'rinsa-da, uning mazmuni bundan ancha kengdir. Yozuvchi insonning qiyinchiliklar oldidagi bardoshi, mag'lubiyatga munosabati va o'z qadrigimmatini saqlash qobiliyatini badiiy tasvirlaydi. Asar Hemingueyning ijodiy merosida alohida o'rin tutadi va uning 1954-yilda adabiyot bo'yicha Nobel mukofotiga sazovor bo'lishida muhim ahamiyat kasb etgan [1].

Maqolaning maqsadi — «Chol va dengiz» qissasida inson irodasining namoyon bo'lish shakllarini Santyago obrazi, uning harakatlari va asardagi asosiy voqealar orqali tahlil qilishdan iborat.

Santyago obrazi — matonat va sabr timsoli

Asarning bosh qahramoni Santyago — hayotining katta qismini dengizda o'tkazgan kekxa baliqchi. U uzoq vaqt davomida baliq tuta olmaydi va atrofdagilar nazarida omadsiz inson sifatida ko'rina boshlaydi. Biroq tashqi muvaffaqiyatsizlik uning ichki dunyosini to'liq belgilab bermaydi. Santyagoning asosiy xususiyati shundaki, u muvaffaqiyatsizlikni o'z hayotining yakuniy hukmi deb qabul qilmaydi.

Qahramonning dengizga yana yo'l olishi uning irodasi va umidining ifodasidir. U avvalgi omadsizliklarga qaramay, o'z kasbiga bo'lgan ishonchini yo'qotmaydi. Bu holat inson xarakterining qiyin vaziyatlarda namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Chunki matonat faqat qulay sharoitda faoliyat yuritish emas, balki natija kafolatlanmagan paytda ham harakatni davom ettira olishdir.

Santyaqo obrazining muhim jihati — uning jismoniy zaifligi bilan ruhiy kuchi o'rtasidagi qarama-qarshilikdir. Keksalik uning tanasiga ta'sir ko'rsatgan bo'lsa-da, hayotiy tajribasi va qat'iyati saqlanib qolgan. Yozuvchi shu orqali insonning imkoniyatlarini faqat yosh, kuch yoki tashqi ko'rinish bilan o'lchash mumkin emasligini anglatadi.

Santyaqoning matonati shunchaki qaysarlik emas. U vaziyatni kuzatadi, baliqning harakatlarini hisobga oladi va o'z kuchini imkon qadar to'g'ri taqsimlashga intiladi. Demak, uning irodasi sabr, tajriba va aql bilan uyg'unlashgan. Qahramonning kuchi faqat og'riqqa chidashida emas, balki og'ir sharoitda ham fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatini saqlab qolishida namoyon bo'ladi.

Ulkan baliq bilan kurash — inson irodasining sinovi

Qissadagi asosiy voqealardan biri Santyaqoning ulkan marlin baliq bilan kurashidir. Baliqning kuchi, uning uzoq vaqt davomida cholni dengizda olib yurishi va kurashning tobora og'irlashishi qahramonning jismoniy hamda ruhiy imkoniyatlarini sinovdan o'tkazadi.

Ushbu kurashni faqat inson va tabiat o'rtasidagi qarama-qarshilik sifatida talqin qilish bilan cheklanib bo'lmaydi. Baliq Santyaqo uchun tirikchilik manbai bo'lish bilan birga, o'z mahoratini namoyon etish imkoniyatidir. Qahramon uni yengishga intiladi, ammo baliqning kuchi va ulug'vorligini ham tan oladi. Shu sababli u o'z raqibiga oddiy o'lja sifatida munosabatda bo'lmaydi.

Baliq bilan kurash Santyaqoning o'zini o'zi sinash jarayoniga aylanadi. U charchoq, og'riq va yolg'izlikni boshdan kechiradi, biroq maqsadidan voz kechmaydi. Bu o'rinda Heminguey insonning haqiqiy kuchini faqat g'alaba natijasi

bilan emas, balki kurash davomida ko'rsatgan fazilatlari bilan ham baholash lozimligini ta'kidlaydi.

Santiago va baliq o'rtasidagi munosabatning yana bir muhim tomoni bor: chol o'z raqibining kuchiga hurmat bilan qaraydi. Bu holat qahramonning tabiatga nisbatan murakkab munosabatini ochib beradi. U baliqni tutishga majbur, lekin ayni paytda uning qudratini qadrlaydi. Natijada kurash dushmanni yo'q qilishga qaratilgan oddiy harakatdan ko'ra kengroq ma'no kasb etadi.

Qissada inson irodasi o'z maqsadiga intilish, raqibning kuchini tan olish va o'z imkoniyatlarini oxirigacha ishga solish orqali namoyon bo'ladi.

Akulalar hujumi va g'alabaning murakkab mazmuni

Santiago ulkan baliqni qo'lga kiritganidan keyin uning sinovlari tugamaydi. Qaytish yo'lida akulalar baliqqa hujum qiladi. Chol qo'lidan kelgan barcha choralarni ko'rib, o'ljasini himoya qilishga urinadi, ammo oxir-oqibat baliqning go'shti deyarli butunlay yo'qotiladi.

Mazkur voqea asarning g'oyaviy mazmunini yanada chuqurlashtiradi. Santiago katta mehnat evaziga erishgan natijasini saqlab qola olmaydi. Oddiy qarashda bu holat mag'lubiyat bo'lib ko'rinishi mumkin. Biroq qahramonning dengizdagi harakatlari, boshidan kechirgan sinovlari va kurashdan voz kechmagani uning tajribasini moddiy natijadan kengroq mazmunga olib chiqadi.

Akulalar insonning barcha urinishlari ham kutilgan natija bilan yakunlanmasligini eslatadi. Ba'zan inson o'z imkoniyatidan kelib chiqib, qo'lidan kelgan barcha ishni bajaradi, ammo tashqi sharoitlar natijani o'zgartirib yuboradi. Bunday vaziyatda uning ma'naviy qadr-qimmati qanday yo'l tutgani bilan belgilanadi.

Santiago kurashning oxirigacha qarshilik ko'rsatadi. U o'ljasini yo'qotayotganini ko'rsa-da, darhol taslim bo'lmaydi. Shu jihatdan akulalar hujumi qahramonning kuchsizligini emas, aksincha, uning imkoniyatlari chegarasigacha kurashganini ko'rsatadi.

Asarda moddiy yo'qotish va ma'naviy mag'lubiyat bir-biridan farqlanadi. Santyago baliqning go'shtini saqlab qola olmagan bo'lsa-da, o'zining kasbiy mahorati, sabri va jasoratini namoyon etadi. Demak, qissadagi g'alaba tushunchasi faqat qo'lga kiritilgan natija bilan belgilanmaydi.

Dengiz va marlin obrazlarining ramziy ahamiyati

Heminguey asarda tabiat manzaralarini voqealar sodir bo'ladigan oddiy makon sifatida emas, balki qahramon ruhiyatini ochishga xizmat qiladigan badiiy vosita sifatida ham qo'llaydi. Dengiz Santyagoning hayoti, mehnati va sinovlari kechadigan muhitdir. U bir tomondan rizq manbai bo'lsa, ikkinchi tomondan inson imkoniyatlarini sinaydigan kuch sifatida namoyon bo'ladi.

Dengizning bu ikki tomonlama xususiyati inson hayotidagi imkoniyatlar va xavflar o'rtasidagi munosabatni eslatadi. Inson hayotdan maqsadlariga erishish uchun foydalanadi, lekin hayotning barcha shartlarini o'z nazoratiga ololmaydi. Santyagoning dengizdagi kurashi ana shu murakkab munosabatning badiiy ifodasidir.

Marlin esa qahramon uchun kuchli raqib va yuksak mahorat talab qiladigan sinovdir. Baliqning ulkanligi Santyagoning oldida turgan vazifaning murakkabligini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, uning go'zalligi va qudrati cholning tabiatga bo'lgan hurmatini ochadi.

Adabiyotshunoslikdagi talqinlarda ham dengiz, marlin va Santyago obrazlari asarning ramziy qatlamini shakllantiruvchi muhim unsurlar sifatida o'rganiladi. Bunda ramzlarning ma'nosi yagona izoh bilan cheklanmaydi: ular insonning matonati, tabiat bilan munosabati, yo'qotish va ma'naviy qadr-qimmat masalalarini birgalikda yoritadi [2].

Santyago obrazi va ma'naviy g'alaba tushunchasi

Qissaning yakunida Santyago jismonan holdan toygan bo'ladi. U dengizdan qaytganida qo'lga kiritgan baliqning faqat skeleti qolgan bo'lsa-da, uning boshidan kechirgan kurashi qahramonning xarakterini namoyon etadi.

Santyagoning ma'naviy g'alabasi uning hech qachon yengilmasligida emas. Aksincha, u ham charchaydi, og'riqni his qiladi va o'z imkoniyatlarining chegarasiga duch keladi. Ammo bu holatlar uning insoniy qadrini yo'qqa chiqarmaydi. Yozuvchi qahramonning kuchini aynan ana shu zaiflik va qat'iyatning birgalikda namoyon bo'lishi orqali ochadi.

Asarning muhim xulosalaridan biri shuki, mag'lubiyatni faqat tashqi natijaga qarab baholash to'g'ri emas. Inson maqsadiga erisha olmasligi mumkin, lekin bu uning harakati, jasorati va mehnatini qadrsizlantirmaydi. Santyago obrazi o'quvchini muvaffaqiyatning mohiyati haqida o'ylashga undaydi: haqiqiy g'alaba ba'zan natijani egallashda emas, balki sinovlar qarshisida o'zligini saqlab qolishda namoyon bo'ladi.

Shu jihatdan «Chol va dengiz» qissasi inson irodasini ulug'lovchi asar sifatida ahamiyatlidir. Heminguey qahramonining kurashi orqali matonatni balandparvoz shiorlar bilan emas, balki kundalik mehnat, chidam, mas'uliyat va harakat bilan ifodalaydi.

XULOSA

Ernest Hemingueyning «Chol va dengiz» qissasi inson irodasi, sabr-toqat va ma'naviy g'alaba masalalarini chuqur yorituvchi badiiy asardir. Santyago obrazi orqali yozuvchi insonning qadr-qimmatini uning yoshi, tashqi imkoniyatlari yoki erishgan moddiy natijasi bilangina belgilanmasligini ko'rsatadi.

Qahramonning uzoq davom etgan omadsizlikdan so'ng yana dengizga yo'l olishi, ulkan marlin bilan kurashishi va akulalar hujumiga qaramay qarshilikni davom ettirishi uning irodasi va matonatini namoyon etadi. Dengiz hamda marlin obrazlari esa insonning tabiat bilan murakkab munosabatini, hayotiy sinovlarni va maqsad sari intilishni ramziy tarzda yoritadi.

Asarda moddiy mag'lubiyat va ma'naviy g'alaba o'rtasidagi farq alohida ahamiyatga ega. Santyago ko'zlagan natijasini to'liq saqlab qola olmasa-da, o'zining jasorati, tajribasi va qat'iyatini namoyon etadi. Shu sababli uning kurashi

muvaqqiyatsizlik haqidagi oddiy hikoya emas, balki insonning qiyinchiliklar qarshisida o'zligini saqlab qolishi haqidagi falsafiy-badiiy mushohadadir.

Demak, «Chol va dengiz» qissasining tarbiyaviy va estetik ahamiyati insonni qiyinchiliklardan qochmaslikka, o'z imkoniyatlariga ishonishga hamda natijadan qat'i nazar, o'z qadr-qimmatini saqlashga undashida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hemingway, Ernest. *The Old Man and the Sea*. New York: Charles Scribner's Sons, 1952.
2. Honcharuk, Valeriia. "Symbolism and Allegory of Ernest Hemingway's 'The Old Man and the Sea'." *Philological Sciences*, vol. 14, no. 1, 2023, pp. 72–80. DOI: 10.31548/philolog14(1).2023.08.
3. Chung, Gil Wha. "Religious Symbolism and Ambivalence in Santiago in The Old Man and the Sea as a Classic." *Literature and Religion*, vol. 23, no. 2, 2018, pp. 93–110. DOI: 10.14376/lar.2018.23.2.93.
4. Nobel Prize Outreach. "Ernest Hemingway – Biographical." *NobelPrize.org*. <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1954/hemingway/biographical/>.